

ДЕКЛАРАЦИЯ НА СМА ЗА ПРАВАТА НА ПАЦИЕНТА

(приета от 34-та Световна Медицинска Асамблея, Лисабон, септ.-окт. 1981 г., ревизирана септ. 1995 г. и окт. 2005 г.)

ВЪВЕДЕНИЕ

Отношенията между лекарите, техните пациенти и обществото в по-широк план претърпяват значителни промени в последно време. Докато всеки лекар винаги трябва да действа според своето съзнание и винаги в най-добър интерес на пациента, то същите усилия трябва да се полагат за гарантиране на автономността на пациента и справедливостта. Настоящата Декларация представя някои от основните права на пациента, които медицинската професия подкрепя и утвърждава. Лекарите и другите лица или институции, участващи в осигуряването на здравни грижи, имат обща отговорност за признаването и защитаването на тези права. Във всички случаи, когато законодателството, действията на правителството или някоя друга администрация или институция отказва определени права на пациентите, лекарите трябва да прилагат подходящи средства за осигуряването или възстановяването на тези права.

ПРИНЦИПИ:

1. Право на медицинска помощ от добро качество

- а. Всеки човек има право на подходящи медицински грижи без дискриминация.
- б. Всеки пациент има право да бъде лекуван от лекар, който е в състояние да извършива клинични и етични съждения без каквато и да е външна намеса.
- в. Пациентът трябва винаги да бъде лекуван в съответствие с неговите най-добри интереси. Прилаганото лечение трябва да бъде в съответствие с общоприетите медицински принципи.
- г. Осигуряването на добро качество винаги трябва да е част от здравните грижи. Лекарите, в частност, трябва да възприемат отговорността да бъде гарант за качеството на медицинските услуги.
- д. В случаите, когато трябва да се прави избор между потенциални пациенти за конкретно лечение, което е в ограничен достъп, всички такива пациенти имат право на справедлива процедура за подбор за това лечение. Такъв избор трябва да се опира на медицински критерии и да се извършива без дискриминация.
- е. Пациентът има право на приемственост в здравните грижи. Лекарят има задължение да сътрудничи в координацията на необходимите медицински грижи с другите здравни професионалисти, лекуващи пациента. Лекарят няма право да прекъсне лечението на пациент, когато е доказана необходимост от по-нататъшно лечение, без да предостави на пациента подходяща подкрепа и достатъчна възможност за предприемане на алтернативни мерки за лечение.

2. Право на свободен избор

- а. Пациентът има право свободно да избира и сменя своя лекар, болница или здравна институция, независимо дали те са в частния или общественния сектор.
- б. Пациентът има право да иска мнението на друг лекар по всяко време.

3. Право на самоопределение

- а. Пациентът има право на самоопределение и на вземане на свободни решения относно себе си. Лекарят е длъжен да информира пациента за последствията от неговите решения.
- б. Компетентният възрастен пациент има право да даде или да откаже съгласие за която и да е диагностична процедура или терапия. Пациентът има право на необходимата информация, за да вземе решения. Пациентът трябва да разбере ясно каква е целта на диагностичния тест или лечението, какви резултати могат да се очакват и какви биха били последствията при оттегляне на съгласието.
- в. Пациентът има право да откаже участие в научни изследвания или да бъде използван в обучението по медицина.

4. Пациентът в безсъзнание

а. Ако пациентът е в безсъзнание или по друга причина не може да изрази желанието си, информирано съгласие трябва да бъде получено, когато това е възможно, от упълномощения законен представител на лицето.

б. Ако липсва законно упълномощен представител, а медицинската интервенция е крайно необходима, съгласието на пациента може да се предположи, освен ако не е очевидно и несъмнено на базата на предишни изказвания или убеждение, че пациентът би отказал да даде съгласие за интервенцията в такава ситуация.

в. Лекарят обаче винаги трябва да се опита да спаси живота на пациент в безсъзнание, дължащо се на суициден опит.

5. Некомпетентният според закона пациент

а. Ако пациентът е непълнолетен или некомпетентен по друга причина, съгласието се взема от законово упълномощен представител в случаите, когато това се изисква от закона. Независимо от това, пациентът трябва да бъде въввлечен във вземането на решения в най-пълна степен, която състоянието му позволява.

б. Ако некомпетентният според закона пациент може да взема разумни решения, те трябва да бъдат зачитани и той/тя има право да забрани разкриването на информация на неговия/нейния законно упълномощен представител.

в. Ако законният представител на некомпетентния пациент или упълномощено от пациента лице, забранят лечение, което според мнението на лекаря е в най-добър интерес на пациента, лекарят трябва да оспори това решение пред съответната правна или друга институция. В случай на спешност, лекарят трябва да действа в най-добрия интерес на пациента.

6. Процедури, извършвани против желанието на пациента

Диагностични процедури и лечение против желанието на пациента могат да се извършват само в изключителни случаи, ако специално са разрешени от закона и са съобразени с принципите на медицинската етика.

7. Право на информация

а. Пациентът има правото да получава информация за себе си, която се съдържа в неговите медицински документи и да бъде пълно информиран за своето здравно състояние, включително за медицинските факти относно неговото/нейното състояние. Поверителната информация за трета страна (лице), която се съдържа в медицинските документи на пациента, обаче, не трябва да му бъде предоставяна без съгласието на тази трета страна.

б. По изключение, на пациента може да бъде отказана информация, когато има достатъчно основание да се счита, че тя ще представлява сериозен риск за живота или здравето му.

в. Информацията се предоставя по начин, съответстващ на културалните особености на пациента и по възможно най-разбираем за пациента начин.

г. Пациентът има право, при негово изрично настояване, да не бъде информиран, освен когато това е необходимо за защита на живота на друго лице.

д. Пациентът има право да избере кой може да бъде информиран вместо него.

8. Право на конфиденциалност

а. Всяка идентификационна информация за здравния статус на пациента, за медицинското му състояние, диагнозата, прогнозата, лечението и всякаква друга информация от личен характер трябва да бъде пазена в тайна, дори и след смъртта на пациента. Като изключение наследниците могат да получат право на достъп до информация, която би ги информирала за здравните рискове за тях.

б. Конфиденциална информация може да бъде разкрита само, ако пациентът е дал изрично съгласие или това е изрично предвидено в закона. Информация може да бъде разкрита пред други здравни институции само в случаите, когато те трябва да бъдат задължително уведомявани за това или когато пациентът е изразил изрично съгласие.

в. Всички идентификационни данни за пациента трябва да бъдат защитени. Защитата на данните трябва да съответства на начина на тяхното съхранение. Човешките

субстанции, от които могат да се извлекат идентификационни данни, трябва да бъдат защитавани по същия начин.

9. Право на здравно обучение

Всеки човек има право на здравно обучение, което би му помогнало при вземането на решения за личното здраве и за достъпните здравни услуги. Обучението трябва да включва информация за здравословните начини на живот, за методите на профилактика и за ранното откриване на заболяванията. Трябва да се подчертава личната отговорност на всеки за неговото собствено здраве. Лекарите имат задължението да участват активно в здравното обучение.

10. Право на лично достойнство

а. Достойнството на пациента и правото му на индивидуалност трябва да бъдат уважавани по всяко време на медицинските грижи и по време на обучение, както и неговите култура и ценности.

б. Пациентът има право на облекчение от страданието съгласно съвременното ниво на знания.

в. Пациентът има право на хуманни терминални грижи, които да бъдат предоставени с цялата възможна подкрепа, за да бъде смъртта колкото е възможно по-достойна и лека.

11. Право на религиозна помощ

а. Пациентът има право да получи или да откаже духовна и морална помощ, включително помощта на свещеник от неговата избрана религия.